

WFSJ

World Federation of Science Journalists

Khóa học trực tuyến về Báo chí khoa học

Thực hiện bởi WFSJ và SciDev.Net

Bài 1

Lập kế hoạch và lên cấu trúc bài viết

Nguyên bản: Jan Lublinski

Chỉnh sửa và Việt hóa: TS. Nguyễn Đức An

Time for
E-LEARNING

1.1	Giới thiệu	3
1.2	Bạn là ai?.....	4
1.3	Tìm hiểu chủ biên và nơi sử dụng tin bài.....	5
1.4	Lựa chọn mô thức truyền thông.....	6
1.5	Nhận biết độc giả: báo chí khoa học làm những gì?	7
1.6	Nghiên cứu đề tài	8
1.7	Góc độ tin: "máy quay" của báo chí	9
1.8	Làm việc với "câu nghiên cứu".....	10
1.9	Lập dàn ý.....	11
1.10	Văn phong tường thuật.....	12
1.11	Câu hỏi tự luận (1-3).....	13
1.12	Đáp án câu hỏi tự luận (1-3).....	14
1.13	Câu hỏi tự luận (4-6).....	15
1.14	Đáp án câu hỏi tự luận (4-6).....	16
1.15	Bài thực hành 1-2	17
1.16	Bài thực hành 3: Đối phó với tàng hình	18
1.17	Đáp án bài thực hành 3.....	19

1.1 Giới thiệu

Phóng viên khoa học, ngay cả những người có nhiều kinh nghiệm, rất hay bị “tiếng sét ái tình” với đề tài. Một loại thuốc chữa bệnh lao mới – tôi phải viết về điều này! Lỗ đen vũ trụ – thật là bí ẩn ly kỳ! Mỗi đứa trẻ một máy tính xách tay – chúng ta phải thảo luận chuyện này!

Tuy nhiên, thành công trong làm báo khoa học không chỉ nằm ở việc tìm kiếm đề tài thú vị. Bạn phải hiểu ít ra một phần những vấn đề phức tạp và đưa chúng vào đúng bối cảnh. Bạn cũng không thể để tính cách nhà khoa học làm xao nhãng mình trong cuộc phỏng vấn.

Viết về khoa học chủ yếu xoay quanh những câu hỏi sau: Tôi nên tập trung tác phẩm vào đâu? Làm thế nào để lên kế hoạch, đề xuất đề tài, và thể hiện một câu chuyện? Độc/khán/thính giả của tôi quan tâm đến cái gì?

Kết thúc bài này, bạn sẽ:

- Có được một cách nhìn nhận mới về nguồn sử dụng tin, độc giả và góc độ tin của những tác phẩm báo chí,
- Quen thuộc với khái niệm “câu nghiên cứu”, một công cụ giúp bạn lên cấu trúc cũng như viết tin bài.
- Được giới thiệu ngắn gọn về hai khái niệm: văn phong tường thuật và câu dẫn chuyện.

Bạn là nhà báo tự do hay biên chế, một chủ biên hay một phóng viên, không quan trọng cho lắm. Hãy nhớ bạn là một nhà báo chuyên nghiệp, đang cung cấp một dịch vụ quan trọng cho xã hội.

1.2 Bạn là ai?

Báo chí là một nghề quan trọng. Nó đóng một vai trò chủ chốt trong xã hội. Công việc của bạn cũng quan trọng như của một nông dân, một chính trị gia, một bác sĩ hoặc một nhà khoa học.

Nhưng công việc báo chí cũng tương đối khác và nó có những ưu tiên đặc thù.

Hãy nhớ rằng bạn là một nhà báo, không phải là một nhà khoa học. Cũng nhớ rằng bạn không phải là nhà giáo, mặc dù bạn phải giải thích rất nhiều điều để độc/khán/thính giả hiểu. Bạn cũng không phải là một nhà văn, mặc dù bạn cần phải viết sao cho mọi người hứng thú đọc tin bài của bạn. Công việc của nhà báo khoa học là

- (a) **thông tin khoa học cho công chúng một cách hiệu quả và thú vị,**
- (b) **giúp công chúng hiểu sự kiện/vấn đề khoa học trong bối cảnh, và**
- (c) **thực hiện chức năng "báo chí giám sát" mà chủ yếu là điều tra và phân tích các vấn đề khoa học gây tranh cãi.**

1.3 Tìm hiểu chủ biên và nơi sử dụng tin bài

Một đề tài tuyệt vời vẫn có thể không được chấp nhận nếu nó không phù hợp với nơi bạn muốn đăng hay phát sóng. Nhiều nhà báo khoa học mới vào nghề dễ xướng lên chủ biên những chủ đề không thích hợp với tòa soạn. Trong hầu hết trường hợp, bạn có thể biết chủ đề nào phù hợp nếu xem kỹ các tin bài đã từng được đăng hoặc phát sóng trên ấn phẩm/kênh truyền hình liên quan.

Vì vậy, khi đã có đề tài, hãy tìm hiểu xem tòa soạn mà bạn nhắm đến trước nay đã đăng gì về đề tài này và các vấn đề liên quan. Họ xử lý chúng như thế nào? Họ chọn góc độ nào? Họ thể hiện chủ đề này dưới dạng tin tức đơn thuần hay qua những cuộc tranh luận?

Một việc quan trọng khác là tìm ra ai là chủ biên. Chủ biên (editor) là người phụ trách bài vở cho một mảng đề tài nào đó. Ở VN, chủ biên khoa học thường là trưởng ban khoa giáo các báo đài (hoặc thư ký tòa soạn ở các tờ tạp chí). Là phóng viên khoa học, bạn sẽ phải qua “cửa ải” quan trọng này, cho nên tìm hiểu kỹ họ trước sẽ rất có lợi. Họ sẽ nhiệt tình hơn nếu bạn biết họ thích gì, đã cho in hay phát sóng những gì trước đây.

Một khi bạn có một câu chuyện rõ ràng, hãy “gạ bài” lên chủ biên. Hãy giải thích tại sao đề tài này thích hợp và đáng đăng và bạn định tiếp cận nó như thế nào. Cung cấp một phác thảo ngắn, sẵn sàng tiếp nhận các gợi ý, và đảm bảo rằng bạn đồng thuận về cách triển khai. Trình bày trên điện thoại sẽ hiệu quả hơn qua email. Nếu bạn gửi email trước khi gọi điện thoại, chú ý cách viết của mình (phải rõ ràng và súc tích, và kiểm tra cẩn thận lỗi chính tả) - thêm một chút nỗ lực lúc này có thể làm nên sự khác biệt lớn lúc sau.

Nếu có thể, hãy tạo một mối quan hệ làm việc tốt với chủ biên. Một khi bạn bắt đầu tìm kiếm và thẩm định thông tin, hãy cố giữ liên lạc với họ. Thông báo và cập nhật tình hình đến chủ biên, nhất là khi câu chuyện hay ý kiến ban đầu đã thay đổi. Nhưng hãy nhớ là chủ biên luôn bận rộn và thích những phóng viên không tạo thêm việc cho họ. Giữ mọi liên lạc ở mức tối thiểu.

Có hai “nguyên tắc vàng” quan trọng với các chủ biên. Hãy báo cho chủ biên nếu bạn không kịp nộp bài đúng hạn. Và hãy chắc chắn rằng bạn viết đúng độ dài thỏa thuận. Nếu bạn có thông tin thêm, hãy để dành nó cho bài nối đuôi.

Hãy sẵn sàng chỉnh sửa bài sau khi chủ biên đã xem nó. Chủ biên có quan điểm riêng của họ về một bài báo. Một số có thể muốn bạn điều chỉnh lại nội dung hoặc yêu cầu bạn bổ sung thêm. Tuy vậy, hãy giữ cho bài viết truyền tải đúng thông điệp bạn muốn.

Tất nhiên, chủ biên cũng rất đa dạng: có người giỏi, thậm chí tuyệt vời, nhưng cũng có người

kém. Làm việc với các chủ biên khác nhau sẽ dạy cho bạn rất nhiều. Đừng nản chí khi phải thảo luận và chỉnh sửa. Đây là những việc mà ai làm nội dung cũng gặp. Hãy chú ý tới những chỉnh sửa mà một chủ biên giỏi đã giúp bạn – đây là cách tốt nhất để trở thành nhà báo có tay nghề cao.

Dưới đây là vài ví dụ về việc sử dụng video để minh họa một hiện tượng khoa học được thảo luận trong bài viết:

- **Hình ảnh trái đất huyền ảo chụp từ vũ trụ** trên trang tin Biến đổi khí hậu (<http://tinyurl.com/popft46>)
- **Phát hiện bạch tuộc giao phối bằng "hôn"** trên VietnamNet (<http://tinyurl.com/bnc27tj>)
- **Ông lão 83 tuổi phát minh in ấn 3D giá rẻ** trên Tuổi Trẻ Online (<http://tinyurl.com/cd buddb>).

1.4 Lựa chọn mô thức truyền thông

Bạn cũng nên xem xét chọn hình thái viết/nói/hình nào để thể hiện đề tài. Trong báo in, nếu bạn chỉ đơn thuần muốn tường thuật tin tức hay thể hiện một sự kiện trong bối cảnh, một bản tin ngắn thường là hình thức tốt nhất. Nếu bạn có một câu chuyện dài để kể với nhiều thông tin nền và chi tiết hậu cảnh, một bài ký sự sẽ tốt hơn. Hoặc nếu bạn muốn nêu lên một ý kiến chủ quan, hãy thể hiện nó qua một bài bình luận.

Trong phát thanh-truyền hình, bạn có thể sử dụng nhiều thể loại khác: phỏng vấn, bản tin kèm phỏng vấn, phim tài liệu.

Trong báo chí trực tuyến, ta có cơ hội để kể một câu chuyện theo phương thức đa phương tiện, bằng cách kết hợp nhiều công cụ truyền thông có sẵn trên Internet – bao gồm văn bản viết, hình ảnh, âm thanh, video, đường dẫn liên kết, bản đồ và các công cụ tương tác.

Một cuộc phỏng vấn qua văn bản có thể được kết hợp với clip âm thanh và/hoặc hình ảnh ghi lại nhận xét của các nhà khoa học về người được phỏng vấn. Hay một bản tin có thể đi kèm một đoạn phim hoạt hình để giải thích các khám phá khoa học mà bạn đang viết về.

Hãy vào bài **New polio vaccine more effective in reducing disease (Vaccine bại liệt mới có hiệu quả giảm bệnh hơn)** ở (<http://tinyurl.com/274pnmz>) để xem BBC bổ sung bản viết bằng trích dẫn giọng nói của một quan chức Tổ chức Y tế thế giới (WTO).

Hay thử vào bản đồ tương tác **HealthMap** (<http://www.healthmap.org/en/>) để xem các nguồn dữ liệu từ WTO và các tổ chức khác được sử dụng như thế nào để cung cấp thông tin mới nhất về bệnh tật ở các vùng khác nhau trên thế giới. Nếu bạn không biết tiếng Anh, hãy cứ thử nhấp chuột vào một địa danh Việt Nam trên bản đồ, sẽ thấy hiện lên những tin y tế mới nhất xảy ra ở vùng đó.

1.5 Nhận biết độc giả: báo chí khoa học làm những gì?

Độc giả báo đài này là ai? Họ có thường đọc sâu về khoa học không? Hay khoa học chỉ là một trong nhiều loại tin tức mà họ đọc? Họ chỉ quan tâm “nửa vời” đến khoa học (thường là như thế) và có cần được thuyết phục để theo tin bài của bạn đến dòng cuối cùng?

Hãy cố để nhớ rằng bạn không đang tường thuật lại cho các nhà khoa học mà bạn vừa phỏng vấn. Họ không phải là độc/khán/thính giả chính của bạn.

Việc giải thích khoa học là việc quan trọng, **nhưng nó không phải là nhiệm vụ duy nhất của nhà báo khoa học.** Bên cạnh việc phổ thông hóa khoa học để mời gọi độc giả quan tâm, báo chí khoa học còn phải là nơi để công chúng hiểu đâu là giới hạn tri thức. Nó nối kết khoa học với các khu vực khác trong xã hội và đưa khoa học vào bối cảnh rộng hơn – ví dụ như trong chính trị, kinh tế, y tế. Đồng thời, nó cũng là nơi để phê phán các giới khoa học và chuyên gia khi cần thiết. Tất cả là kết quả từ một quá trình nghiên cứu và xác minh dữ kiện báo chí kỹ càng.

Hãy cố hình dung rằng bạn đang ngồi “cùng chiến hào” với độc giả, chứ không phải là thầy họ. Làm cách nào để bạn có thể truyền đạt thông tin, mua vui hay hỗ trợ họ trong các vấn đề đời sống? Sau đó hãy quyết định là nên nhấn mạnh hay xem nhẹ khía cạnh nào trong câu chuyện khoa học mà bạn muốn gửi đến họ.

Hãy cân nhắc kỹ trước khi quyết định nên đào sâu đến mức nào vào lý thuyết và phương pháp khoa học đằng sau vấn đề mà bạn đang thể hiện. Nếu bạn không chắc về vấn đề gì, hãy đọc thêm tài liệu về cùng chủ đề, tham vấn chủ biên và đồng nghiệp.

Nhưng đừng bao giờ quên độc giả của bạn là ai. Báo chí khoa học ở VN, kể cả bài viết lẫn bài dịch, có xu hướng sa đà vào các nguyên lý khoa học đằng sau chủ đề vì cho rằng công chúng khát khao những nội dung đó. Chưa hẳn vậy đâu: thông thường, chính những ứng dụng, thông tin thực tiễn và gắn gũi đằng sau một phát kiến khoa học mới là quan trọng, mặc dù nội dung khoa học cơ bản đôi lúc cũng rất phù hợp hay cần thiết.

VÍ DỤ 1: Hãy đặt mình vào vị trí một độc giả bình thường và đọc bản tin dưới đây trên *VnExpress*. Bạn có thấy hứng thú và thu lượm được gì từ bài này?

- **Phát hiện vành đai vô hình quanh Trái đất** (<http://tinyurl.com/agojqsc>)

(Gợi ý: hàm lượng tri thức khoa học quá lớn và xa lạ quá chăng? Những độc giả có hiểu biết về vũ trụ có thể tìm thấy giá trị thông tin từ bài này. Nhưng họ chỉ chiếm thiểu số: đa số độc giả bình thường sẽ cần những thông tin thực tế hơn, chẳng hạn vành đai bức xạ này ảnh hưởng thế nào đến cuộc sống chúng ta. Như trong câu này: “Nếu bão mặt trời đủ mạnh, chúng có thể phá hoại vệ tinh nhân tạo, gây họa cho các phi hành gia, làm tê liệt các mạng lưới điện và viễn thông.”)

VÍ DỤ 2: Đọc các tin bài dưới đây để thấy tác giả nói về tính năng công nghệ/phát minh mới mà không cần đi sâu vào nguyên tắc khoa học đằng sau nó:

- **Khóa mở bằng vân tay** (<http://tinyurl.com/by4g8vw>)
- **Bút phát hiện lỗi chính tả** (<http://tinyurl.com/cy6hpcu>)
- **Contraceptive gel could offer alternative to pills** (Kem tránh thai có thể thay thế cho thuốc viên): (<http://tinyurl.com/c4jls3g>)
- **TB test detects even drug-resistant strains** (Xét nghiệm lao phát hiện được cả các chủng kháng thuốc): (<http://tinyurl.com/c9eeyt>).

“ VÍ DỤ:

Nếu đọc được tiếng Anh, hãy đọc một bài ký sự dưới đây để thấy một ví dụ tuyệt vời về cách phóng viên để cập nhiều mảng của một câu chuyện.

- **Will GM mosquitoese end dengue and malaria?** (Muỗi biến đổi gen sẽ tiêu diệt sốt xuất huyết và sốt rét?) (<http://tinyurl.com/cjyll2r>)

1.6. Nghiên cứu đề tài

“Nghiên cứu”, hiểu một cách nôm na, là thu thập và phân tích thông tin về một vấn đề nào đó. “Nghiên cứu”, nghe rất to tát trong tiếng Việt, nhưng thực ra nó có mặt ở mọi lĩnh vực, dù cách thức thực hiện có thể khác nhau. Nghiên cứu trong báo chí là nghiên cứu đề tài – tức là quá trình thu thập, xác minh và nối kết dữ kiện và số liệu để phục vụ cho một tác phẩm báo chí.

Hãy bỏ thời gian để hoạch định quy trình nghiên cứu đề tài một cách cẩn thận. Viết ra những ai bạn cần phải hỏi chuyện và bạn muốn gặp hay gọi cho họ theo trình tự nào.

Hãy nhớ rằng báo chí có nghĩa là sử dụng nhiều hơn một nguồn tin. Nguyên tắc trong báo chí là một nguồn bằng không nguồn nào cả. Do đó đó hãy chắc rằng bạn có tối thiểu là hai nguồn.

Đừng phóng đại tầm quan trọng của một phát hiện mới để nâng tầm vóc tin bài của bạn. Hãy cố đặt mọi thứ trong bối cảnh.

Cố gắng đạt độ chính xác nhất mà bạn có thể. Cố gắng sử dụng ngôn ngữ rõ ràng mà mọi người đều có thể hiểu. Hãy chắc chắn rằng những thông tin bạn có là đúng sự thật. Trả lời những câu hỏi căn cơ: Ai? Cái gì? Khi nào? Ở đâu? Tại sao? Như thế nào? Và hãy bảo đảm rằng bạn đã trả lời tất cả những câu hỏi khác mà độc giả có thể hỏi.

Phải tuân thủ tính minh bạch khi viết. Hãy cho độc giả biết rõ nguồn cung cấp những thông tin quan trọng nhất trong bài.

Hãy nhớ rằng chất lượng phỏng vấn cũng quan trọng như số lượng. Hãy chắc rằng bạn nắm được tất cả các khía cạnh của câu chuyện. Thông thường, chỉ nói chuyện với các nhà khoa học là chưa đủ. Bạn cũng cần nói chuyện với các tổ chức phi chính phủ, chính trị gia, doanh nghiệp, người dân hay những đối tượng đang phải đối phó với một vấn đề cụ thể trong bài.

Sử dụng càng nhiều nguồn càng tốt. Nhưng cũng lưu ý rằng một nhà báo cần làm việc hiệu quả. Đừng lãng phí thời gian vào các nguồn tin hoặc các khía cạnh vấn đề không có ích cho tin bài đang làm.

Hãy cố gắng đánh giá uy tín các nguồn cung cấp tin khoa học. Kiểm chứng những thông tin quan trọng với các chuyên gia khác nhau. Nếu tin bài của bạn xuất phát từ một ấn phẩm khoa học chuyên ngành, bạn không nên chỉ hỏi chuyện tác giả công trình liên quan mà cả các chuyên gia khác trong lĩnh vực này.

Hãy hỏi tất cả các chuyên gia khác về tầm vóc và lĩnh vực chuyên môn của những người đang cung cấp thông tin cho bạn. Bằng cách đó bạn sẽ nhận thức được các vấn đề mà bạn đang đương đầu. Ở bài 2, chúng ta sẽ bàn thêm về việc đánh giá chất lượng khoa học của các nguồn tin.

Hãy cố gắng đưa ra những giả thuyết riêng và đặt câu hỏi về những tình huống giả thuyết này. Hãy sẵn sàng thay đổi ngay kế hoạch hành động khi cần thiết.

1.7 Góc độ tin: “máy quay” của báo chí

Mỗi bản tin cần có một “góc độ tin” hay điểm nhìn. Báo chí không bao giờ hoàn toàn là “khách quan” cả, ngay cả khi bạn đang tường thuật các dữ kiện khách quan về một vấn đề khoa học khách quan.

Hãy nhớ rằng làm báo là kể chuyện dựa trên dữ kiện có thật. Nhưng cùng một câu chuyện, với cùng một chuỗi dữ kiện, có thể được kể bằng từ nhiều góc nhìn khác nhau. **Hãy luôn thận trọng khi chọn điểm nhìn của bạn.**

Bạn có thể chọn cách làm nổi bật một xu hướng, hoặc đưa một kết quả nghiên cứu vào bối cảnh, hoặc nhận định về một vấn đề khoa học gây tranh cãi. Hoặc có thể bạn muốn dựng chân dung một nhà khoa học dựa trên những trải nghiệm trong một ngày làm việc cùng họ.

Cho dù bạn đang làm việc cho báo in, trực tuyến, phát thanh hay truyền hình, hãy luôn tưởng tượng như bạn đang cầm một “máy quay” ghi lại một sự kiện, hiện tượng nào đó.

Câu hỏi là: bạn sẽ đặt “máy quay” tưởng tượng của bạn ở đâu? **“Máy quay” của bạn có thể nằm:**

- sát một cá thể nào đó, ví dụ như một bệnh nhân hay nạn nhân;
- ở trên cao, ghi lại sự việc từ xa một cách độc lập và thân nhiên;
- sát một nguồn cung cấp thông tin, chẳng hạn như là một tổ chức phi chính phủ hay một công ty;
- sát cộng đồng khoa học;
- sát với độc giả, để hiểu họ có các vấn đề gì trong đời sống hàng ngày;
- ... và chắc chắn là nhiều điểm nhìn khác nữa.

Một khi bạn đã cài đặt “máy quay”, hãy giữ nó cố định ở đó. Đừng đổi xoành xoạch khi không có lý do chính đáng.

Nói cách khác, hãy giữ vững một điểm nhìn nhất định trong khi bạn thực hiện bài báo. Ngoại lệ duy nhất là khi bạn đang làm một tác phẩm báo chí rất dài. Trong những trường hợp đó, bạn có thể cần phải thay đổi vị trí “máy quay” để đạt những hiệu ứng nhất định. Nếu vậy, hãy giải thích rõ cho độc giả khi nào và lý do tại sao bạn làm như vậy.

“ **VÍ DỤ:**

Hãy tưởng tượng bạn muốn tường thuật về việc xây dựng một nhà máy địa nhiệt mới ở miền tây Châu Phi. Một bản tin ngắn có thể chọn một trong ba vị trí “máy quay” khả dĩ sau:

- a) Những người có thể được hưởng lợi từ nguồn năng lượng tái tạo;
- b) Các kỹ sư và công ty xây dựng nhà máy – công việc của họ, các rủi ro tài chính trong từng lỗ giếng khoan; và
- c) Các quan chức chính phủ và tổ chức phi chính phủ hậu thuẫn cho việc xây dựng nhà máy địa nhiệt (họ mang những viễn kiến nào về việc cung cấp năng lượng trong tương lai?)

Cả ba cũng có thể được kết hợp lại như là các phân đoạn trong một bài ký sự dài hơn. Nhấp chuột vào đường dẫn sau để xem một bài (bằng tiếng Anh) như thế:

- **Keny looks underground for power** (Kenya tìm kiếm năng lượng dưới lòng đất) (<http://tinyurl.com/co4bcpf>)

”

Sử dụng câu nghiên cứu sẽ giúp bạn:

- Xác định rõ cách bạn muốn kể một câu chuyện và quyết định đâu là khía cạnh và thông tin quan trọng và không quan trọng cho bài. Thậm chí, bạn có thể sử dụng “câu nghiên cứu” này ngay cả trước khi bắt đầu thực sự nghiên cứu đề tài.
- Hình dung được mỗi đoạn trong bài sẽ phải như thế nào. Mỗi câu/đoạn bạn viết đều phải hướng đến chủ đề hoặc thảo luận về một khía cạnh trong “câu nghiên cứu”.

1.8 Làm việc với "câu nghiên cứu"

Để làm rõ giá trị đề tài trong khi “gạ bài” với chủ biên, bạn nên viết nó thành là một câu. Nó có thể giúp bạn lên kế hoạch nghiên cứu đề tài, lập dàn ý cho bản thảo và tìm ra phong cách viết cho bài.

Sau đây là một phần mở đầu đã được chứng minh là rất hữu ích: **"Sau khi nghiên cứu đề tài, tôi nhận thấy: ..."**

Hãy hoàn chỉnh “câu nghiên cứu” này bằng cách đọc nó thật to hoặc viết nó ra giấy. Vài ví dụ:

1. Sau khi nghiên cứu đề tài, tôi nhận thấy: Kenya đang nỗ lực hướng tới một tương lai tốt đẹp hơn bằng cách đầu tư vào nguồn năng lượng địa nhiệt.
2. Sau khi nghiên cứu đề tài, tôi nhận thấy: Các nhà máy địa nhiệt có thể giúp giải quyết các vấn đề năng lượng ở một số vùng trên thế giới, nhưng rủi ro tài chính từ việc khoan dò vẫn còn là một trở ngại lớn.
3. Sau khi nghiên cứu đề tài, tôi nhận thấy: Một trang trại trồng hoa bằng năng lượng địa nhiệt ở Kenya là một ví dụ về sử dụng dạng năng lượng này một cách sáng tạo và thành công.

Như trong ví dụ trên, trong “câu nghiên cứu” luôn luôn phải bao gồm một điểm nhìn, hoặc thậm chí một nhận định/đánh giá. Điều này không có nghĩa là bạn sẽ viết ý kiến hay một bài bình luận. Nó chỉ giúp bạn tập trung vào tìm hiểu, xác minh thông tin và lựa chọn vị trí thích hợp cho “máy quay” của mình.

Nhưng, tất nhiên, làm báo là phải biết đặt câu hỏi cho những giả định ban đầu. Vì vậy, hãy sẵn sàng tư thế để thay đổi “câu nghiên cứu” trong quá trình nghiên cứu nếu cần thiết. Có thể nó sai lệch, hoặc có thể bạn khám phá ra một góc độ khác thú vị hơn.

1.9 Lập dàn ý

Trước khi bắt đầu bài báo, bạn hãy dành thời gian để lên kế hoạch cho nó. Viết ra giấy những gì bạn thấy cần phải có trong bài, theo một trình tự nhất định.

Cần tìm một câu mở đề để “dụ” được người đọc, ngay cả khi họ không thuộc dạng thiết tha lắm với đề tài. Trong hầu hết các trường hợp, cách tốt nhất là đi thẳng vào vấn đề, vì độc giả muốn khám phá ngay thông tin để cập là gì và đâu là điều mà bài viết hướng tới.

Một bài viết hay không chỉ đơn giản là chắp nối những thông tin rời rạc. Thông tin cần phải xâu chuỗi theo một “sợi chỉ đỏ” nhất định, để độc giả hiểu rõ được sự liên kết giữa các đoạn. Sau khi chấp bút, bạn có thể muốn thay đổi cấu trúc ban đầu. Tuy nhiên, việc triển khai dàn ý ban đầu mang lại rất nhiều lợi ích. Việc lên kế hoạch sớm cho đoạn kết của bài báo cũng sẽ rất hữu ích.

Trong khi lập dàn ý và viết bài, hãy cố gắng rải các vấn đề đòi hỏi chú ý cao độ ra khắp bài, chèn giữa chúng là những đoạn tương đối nhẹ nhàng và mang tính giải trí. Cũng nên nhớ giới hạn từ mà bạn đã đồng ý với chủ biên.

Hãy nhận thức rõ rằng viết về khoa học cần sự lựa chọn cẩn thận. Các đề tài bạn đương đầu rất phức tạp. Vì vậy, bạn phải xác định rõ vấn đề nào cần định nghĩa bằng ngôn ngữ đơn giản, vấn đề nào cần giải thích chi tiết. Vấn đề nào chỉ cần lướt qua? Vấn đề nào cần lược bỏ? Bạn càng xác định góc độ tin, vị trí “máy quay” hay “câu nghiên cứu” rõ ràng bao nhiêu, bạn càng dễ quyết định bấy nhiêu.

Hãy nhớ rằng bản tin (news story) và bài ký (feature story) có cấu trúc khác nhau. Các bản tin được cấu trúc theo hình kim tự tháp ngược, với phần đầu là những thông tin quan trọng nhất, tiếp đến các thông tin minh họa và giải thích được sắp xếp theo thứ tự giảm dần về tầm quan trọng. Nhiều độc giả sẽ ngừng đọc sau khi lướt qua mấy dòng/đoạn đầu trong bản tin, cho nên bạn cần đưa ngay những thông tin quan trọng nhất tới họ trước khi điều đó xảy ra. Tuy nhiên, một bài ký lại là một câu chuyện hoàn chỉnh với mở đầu, đoạn giữa và phần kết. Bài 4 sẽ giúp bạn hiểu thêm về đặc trưng của tin và ký báo chí.

Một phóng viên khoa học giỏi không nhấn chìm độc giả vào quá nhiều thông tin. Nhà báo khoa học không nên cố phô bày tất cả mọi thứ họ biết – mà phải lựa chọn thích hợp để xem cuối cùng nên trình bày những gì tới độc giả.

VÍ DỤ:

Nhấp chuột vào ký sự (tiếng Anh) dưới đây và đọc vài đoạn đầu tiên và cuối cùng trong bài. Nó bắt đầu với một câu chuyện rất đơn giản để dẫn dắt người đọc vào vấn đề chính:

- **Arsenic: When will the clean water start flowing?** (Độc chất asen: khi nào nước sạch bắt đầu chảy?) (<http://tinyurl.com/bpqerez>)

1.10 Văn phong tường thuật

Nhập đề bằng một câu chuyện ngắn về một người/nhóm người nào đó có thể thu hút người đọc, đặc biệt nếu đó là bài kí. Nhưng nó chỉ hiệu quả nếu nó liên quan trực tiếp đến chủ đề bài báo. Nếu câu chuyện ngắn đó thực sự có liên quan, bạn thậm chí còn có thể phát triển nó dọc cả bài viết.

Văn phong tường thuật tuân thủ theo các quy tắc cổ điển của một bộ phim. Nó đòi hỏi một nhân vật chính đang đối mặt với một địch thủ hay một khó khăn. Cuối cùng, bạn phải chỉ ra rằng liệu và làm thế nào nhân vật chính giải quyết xung đột, hoặc vượt qua khó khăn. "Máy quay" của bạn sẽ tập trung vào nhân vật này và độc giả sẽ muốn biết những gì xảy ra. Tất cả các dữ kiện khái quát và chi tiết khoa học được lồng ghép trong diễn tiến và kịch trào của cả câu chuyện. Phương pháp này cũng đặc biệt hiệu quả trên truyền hình và phát thanh.

Vì vậy, việc xây dựng "cốt truyện" sẽ quan trọng. Một cách hữu ích để làm việc này là bạn hoàn thành "đoạn dẫn chuyện" như sau:

Hôm nay tôi sẽ kể cho bạn câu chuyện về một nhân vật chính tên là ... Anh/cô ấy gặp phải khó khăn/thử thách/xung đột sau: ... Cuối cùng, khó khăn/thử thách/xung đột cũng được giải quyết/vượt qua — hay chẳng có gì thay đổi.

Ví dụ, thay vì chỉ nêu ra những dữ kiện mới nhất về vắc xin cúm, người viết có thể chọn viết theo "cốt truyện" như sau:

Hôm nay, tôi sẽ kể cho quý vị câu chuyện về Jo Smith, một nhà khoa học chuyên đi tìm ra những loại vắc xin mới phòng vi rút cúm. Nhưng, rồi quý vị sẽ thấy, năm nào cô ấy cũng phải lâm trận với vi rút cúm như thế.

1.11. Câu hỏi tự luận (1-3)

Những câu hỏi sau đây sẽ giúp bạn rà soát lại các ý chính trong Bài học số 1. Một số gợi ý trả lời nằm ở trang tiếp theo.

Cố gắng không xem chúng trước khi bạn đã thực sự viết câu trả lời riêng trên giấy. Hãy xem chuyên trang khoa học của báo Thanh Niên Online (<http://www.thanhnien.com.vn/pages/khoa-hoc.aspx>). Hãy lướt qua các tựa bài trong vài tuần trở lại đây và đọc qua một số tin bài trong đó. Hãy tìm ra các tiêu chí cơ bản mà một bản tin khoa học cần đáp ứng để được đăng trên báo này. Sau đó, hãy gắng trả lời ba câu hỏi sau:

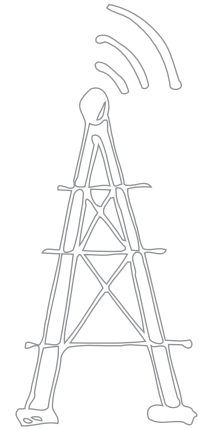
CÂU HỎI 1: Độc giả của Thanh Niên Online (TNO) thường cần đọc bao nhiêu đoạn trước khi họ hiểu được nội dung chính trong bản tin là gì?

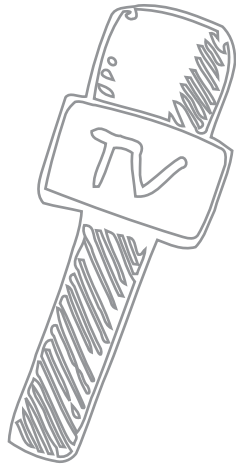
- a) 1 đoạn
- b) 3 đoạn
- c) 5 đoạn

CÂU HỎI 2: Hãy tưởng tượng bạn đang bắt đầu viết bản tin khoa học đầu tiên cho TNO nhưng chợt nhận ra bạn đã viết đến 400 từ mà chưa hoàn thành. Bạn sẽ làm gì?

- a) Giảm xuống còn 300 từ.
- b) Xin phép chủ biên (trưởng ban khoa giáo) cho viết 500 từ.
- c) Viết 1000 từ, gửi nó cho chủ biên và giải thích tại sao nó lại trở thành một bài dài.

CÂU HỎI 3: Hãy đọc ba bài sau trên TNO: **ISS giết mình vì rác vũ trụ** (<http://tinyurl.com/bm9zwnk>), **Cách hữu hiệu để đối phó rác vũ trụ** (<http://tinyurl.com/bqn7hb8>) và **Rác vũ trụ ngày càng nguy hiểm** (<http://tinyurl.com/cvpewg5>). Các bài này đều về cùng một đề tài lớn là các nguy cơ từ rác vũ trụ, nhưng được kể dưới những cách thức khác nhau. Theo bạn, sự khác biệt nằm ở đâu và vì sao có sự khác biệt đó?

1.12 Đáp án câu hỏi tự luận (1-3)

CÂU HỎI 1: Độc giả của tạp chí TNO nên đọc bao nhiêu đoạn trước khi họ hiểu được mục đích chính của bài viết là gì?

Trả lời: 1 đoạn

(Giải thích thêm: Nội dung khoa học trên TNO thường được thể hiện chủ yếu qua các bản tin ngắn theo cấu trúc hình tháp ngược, với những thông tin quan trọng nhất nằm ở đoạn đầu tiên. Lưu ý: khái niệm “đoạn” trong viết tin thường chỉ gồm một hoặc hai câu.)

CÂU HỎI 2: Hãy tưởng tượng bạn đang bắt đầu viết một bài tin tức đầu tiên cho TNO nhưng chợt nhận ra bạn đã viết đến 500 từ mà chưa hoàn thành. Bạn sẽ làm gì?

Trả lời: Giảm xuống còn 300 từ

(Hầu hết các bản tin khoa học trên TNO đều rất ngắn, chừng 200-400 từ. Tốt nhất là bạn nên đi theo giới hạn này để phù hợp với yêu cầu tòa soạn.)

CÂU HỎI 3: Hãy đọc ba bài sau trên TNO: **ISS giết mình vì rác vũ trụ** (<http://tinyurl.com/bm9zwnk>), **Cách hữu hiệu để đối phó rác vũ trụ** (<http://tinyurl.com/bqn7hb8>) và **Rác vũ trụ ngày càng nguy hiểm** (<http://tinyurl.com/cvpewg5>). Các bài này đều về cùng một đề tài lớn là các nguy cơ từ rác vũ trụ, nhưng được kể dưới những cách thức khác nhau. Theo bạn, sự khác biệt nằm ở đâu và vì sao có sự khác biệt đó?

Trả lời: Hai bài đầu được tường thuật dưới dạng bản tin rất ngắn, theo cấu trúc hình tháp ngược cổ điển, để mô tả những diễn tiến chính trong các sự kiện khoa học riêng lẻ vừa diễn ra. Bài thứ ba được thể hiện dưới dạng ký sự để đào sâu vào vấn đề. Nó được dành “nhiều đất” hơn, bắt đầu từ một sự kiện nhỏ có liên quan, để dẫn đến bối cảnh chung và phân tích những sự kiện riêng lẻ như một phần của một hiện tượng khoa học có tầm ảnh hưởng rất lớn đến cuộc sống con người trên trái đất. Trong bài số 4, bạn sẽ học thêm về sự khác biệt giữa tin và ký báo chí.

1.13 Câu hỏi tự luận (4-6)

CÂU HỎI 4: Đọc hai tin/bài dưới đây và trả lời: câu nghiên cứu của mỗi tin/bài là gì?

- a) **Mỗi năm mất 850 triệu đô la vì biến đổi khí hậu**
(<http://tinyurl.com/ct5kz9a>)
- b) **Người phụ nữ Việt được đặt tên cho thiên thạch**
(<http://tinyurl.com/d534b3x>)

CÂU HỎI 5 (dành cho học viên biết tiếng Anh): Câu nghiên cứu cho mỗi bài sau là gì?

- a) **Biodiversity loss seen as greater financial risk than terrorism, says UN** (Liên Hợp Quốc: mất đa dạng sinh học được xem là rủi ro tài chính lớn hơn cả khủng bố) (<http://tinyurl.com/234ysq5>)
- b) **Miscarriages: How to survive the nightmare** (Sảy thai: cách vượt qua được cơn ác mộng) (<http://tinyurl.com/cpet8hu>)

CÂU HỎI 6: Hãy tưởng tượng rằng bạn được yêu cầu viết một bài báo về các công cụ tìm kiếm như Google (<http://www.google.com>) hoặc Yahoo! (<http://www.yahoo.com>). Hãy nghĩ ra ít nhất hai câu nghiên cứu khả dĩ.

1.14 Đáp án câu hỏi tự luận (4-6)

Bạn có thể có câu trả lời khác, nhưng đây là một số câu trả lời gợi ý.

CÂU HỎI 4: Đọc hai tin/bài dưới đây và trả lời: câu nghiên cứu của mỗi tin/bài là gì?

a) Mỗi năm mất 850 triệu đô la vì biến đổi khí hậu

(<http://tinyurl.com/ct5kz9a>)

Sau khi nghiên cứu đề tài, tôi nhận thấy: Việt Nam phải chi 850 triệu đô mỗi năm để ứng phó với nước biển dâng do biến đổi khí hậu, chủ yếu là để phòng chống ngập úng và bảo vệ sản xuất nông nghiệp và thủy sản.

b) Người phụ nữ Việt được đặt tên cho thiên thạch

(<http://tinyurl.com/d534b3x>)

Sau khi nghiên cứu đề tài, tôi nhận thấy: Một nữ giáo sư Mỹ gốc Việt được gọi là “siêu sao” trong thiên văn học thế giới, đoạt những giải thưởng đầu ngành và được đặt tên cho một thiên thạch, nhờ các nghiên cứu tiên phong về hệ mặt trời.

CÂU HỎI 5: Câu nghiên cứu cho mỗi bài sau là gì?

a) Liên Hợp Quốc: mất đa dạng sinh học được xem là rủi ro tài chính lớn hơn cả khủng bố (<http://tinyurl.com/234ysq5>)

Các ngân hàng và các công ty bảo hiểm nhìn nhận mất đi sự đa dạng sinh học mang lại rủi ro tài chính lớn hơn so với chủ nghĩa khủng bố, theo báo cáo của Liên Hợp Quốc. (Trong các bản tin tức, câu mở đầu thường là câu nghiên cứu vì nó chứa các thông tin quan trọng nhất.)

b) Sẩy thai: cách vượt qua cơn ác mộng? (<http://tinyurl.com/cpet8hu>)

Phụ nữ bị sẩy thai có quyền đau buồn theo những cách riêng và họ cần sự hỗ trợ.

CÂU HỎI 6: Nghĩ ra ít nhất hai câu nghiên cứu cho bài viết về các công cụ tìm kiếm như Google (<http://www.google.com>) hoặc Yahoo! (<http://www.yahoo.com>).

Gợi ý: Dưới đây là vài câu nghiên cứu khả dĩ cho đề tài (nhưng chắc chắn có nhiều lựa chọn khác):

- i) Sau khi nghiên cứu đề tài, tôi nhận thấy: Chỉ có một vài đối thủ chính còn lại trong thị trường toàn cầu dành cho công cụ tìm kiếm.
- ii) Sau khi nghiên cứu đề tài, tôi nhận thấy: Hầu hết mọi người chỉ sử dụng một công cụ tìm kiếm và yêu cầu tìm kiếm rất đơn giản, mặc dù các chuyên gia khuyên nên sử dụng vài công cụ tìm kiếm và các lựa chọn tìm kiếm nâng cao.
- iii) Sau khi nghiên cứu đề tài, tôi nhận thấy: Google ủng hộ chế độ ở Trung Quốc bằng cách tuân thủ các quy định về tự kiểm duyệt trong tìm kiếm của nước này.

1.15 Bài thực hành 1-2

Các bài thực hành này liên quan đến nội dung Bài giảng số 1. Bạn có thể tự làm ở nhà và sau đó gửi cho người hướng dẫn, người cố vấn hay đồng môn khác để thảo luận với họ.

BÀI 1: Nhận biết độc giả

- Hầu hết các tin bài khoa học trên TTO (cũng như trên báo chí VN nói chung) đều có một góc nhìn quốc tế. Phần lớn là do dịch lại từ các báo nước ngoài. Tuy nhiên, vẫn có rất nhiều tin bài mà bạn có thể “địa phương hóa” được để nó thích hợp hơn với độc giả địa phương. Hãy đọc lại ký sự Rác vũ trụ ngày càng nguy hiểm (<http://tinyurl.com/cvpewg5>) trên Thanh Niên Online. Bạn sẽ liên lạc hoặc phỏng vấn ai để có đặt vấn đề rác vũ trụ trong ối cảnh Việt Nam? Hãy cố gắng viết biến bài ký trên thành một bản tin không quá 200 từ, để có thể thu hút độc giả Việt Nam.
- Hãy tưởng tượng rằng bạn vừa bắt đầu chuyên mục dành cho trẻ em trên một tờ báo Việt Nam. Tìm một tin bài khoa học trên trang các web dành cho độc giả là trẻ em tuổi từ 11-16. Viết lại nó cho đối tượng này trong 100 từ.

BÀI 2: Câu nghiên cứu/đoạn dẫn chuyện

- Chọn một bản tin hay bài ký sự mà bạn đã viết trong quá khứ. Hãy chọn một câu nghiên cứu hoặc đoạn dẫn chuyện thích hợp cho nó. Bây giờ, hãy nghĩ ra phương án thay thế - liệu có câu nghiên cứu hoặc đoạn dẫn chuyện khác mà cũng hiệu quả?
- Chọn một tòa báo mà bạn quen thuộc. Tìm một bài báo nào đó họ đã xuất bản một vài năm trước đây. Đây là câu nghiên cứu? Làm thế nào bạn có thể viết một bài mới dựa trên chủ đề cũ? Hãy viết một câu nghiên cứu hoặc một đoạn dẫn chuyện mới.

SHOCK

Một khoa học gia đã phát minh ra áo tàng hình

Một áo khoác tàng hình vừa được phát minh bởi một nhà khoa học Anh.

Thiết bị có thể điều chuyển vi sóng ra chung quanh sao cho các vật thể không bị radar phát hiện.

Giới chuyên gia tin rằng nó có thể được phát triển để làm tương tự với mọi tia sáng – làm mọi vật trở nên vô hình trước mắt thường, như chiếc áo choàng của cậu bé phép thuật Harry Potter.

Nhóm nghiên cứu do Giáo sư John Pendry dẫn đầu đã xây dựng hình mẫu thiết bị này tại Đại học Duke ở Bắc Carolina. Nó được làm từ 10 vòng sợi thủy tinh được phủ bởi một lớp đồng có tính năng làm chệch hướng sóng.

Mô tả phương thức hoạt động của thiết bị, GS David Smith, đồng nghiệp của GS Pendry, nói: "Tất cả các sóng điện từ được quét ra chung quanh ... và xuất hiện ở phía bên kia vật thể, như thể chúng vừa đi qua một không gian trống."

Giáo sư Pendry, thuộc ĐH Hoàng đế London, công bố thiết kế cách đây vài tháng.

Nó đã được tài trợ một phần bởi Bộ Quốc phòng Mỹ.

1.16 Bài thực hành 3: Đối phó với tàng hình

Bài tập này liên quan đến Bài giảng số 1. Bạn có thể tự làm ở nhà và sau đó gửi cho người hướng dẫn, người cố vấn hay đồng môn khác để thảo luận với họ.

Hãy đọc bản tin sau đây (đăng trên The Sun, một tờ báo lá cải Anh, ngày 19/10/2006):

LƯU Ý QUAN TRỌNG: Khi trả lời các câu hỏi, xin đừng cố trở thành một chuyên gia về các nguyên tắc vật lý của công trình này! Bạn không cần phải hiểu mọi thứ một cách chi tiết ở đây. Chỉ cần cố gắng hiểu những ý chính, và đánh giá tính hợp lý về mặt báo chí của chúng.

CÂU HỎI 1: Đây là câu nghiên cứu của bài báo trên tờ "The Sun"?

CÂU HỎI 2: Đây là bản tin cổ điển theo cấu trúc hình tháp ngược. Nó cung cấp những thông tin quan trọng ở ngay phần mở đầu và trả lời tất cả các câu hỏi báo chí: Ai? Cái gì? Khi nào? Ở đâu? Tại sao? Như thế nào? Ngôn ngữ sử dụng rất đơn giản và rõ ràng. Tuy nhiên, vẫn có điều gì đó không ổn ở đây. Đọc các tài liệu sau và tìm ra những lỗi sai trong bài báo trên:

- Bản tin về sự kiện này trên Reuters, lược dịch trên VnExpress ngày 20/06/2006: (<http://tinyurl.com/d6znqkt>)
- Thông tin về công trình này trong bản tin nội bộ của ĐH Duke, được Dân Trí dịch và đăng ngày 13/09/2006: (<http://tinyurl.com/c2c2ob8>)
- Một bản tin cập nhật về nghiên cứu này sáu năm sau đó trên BBC, được dịch và lưu hành trên báo mạng VN vào tháng 11/2012: (<http://tinyurl.com/c4rwc2e>)
- Thông cáo báo chí gốc của EurekAlert về sự kiện này: (<http://www.wfsj.org/course/en/L1/micro.html>)
- Bài nghiên cứu gốc trên tạp chí Science: (http://www.wfsj.org/course/docs/Cloack_Schurig-10-20-06.pdf)
- Và một bản tin liên quan cũng trên tạp chí Khoa học. (http://www.wfsj.org/course/docs/cloack_cho.pdf)
- Một bản tin hay về đề tài này trên BBC ngày 19/10/2006: (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/6064620.stm>)

CÂU HỎI 3: Dựa trên những thông tin vừa đọc, hãy tìm một câu nghiên cứu tốt hơn.

CÂU HỎI 4: Bạn có thể nghĩ ra một đoạn dẫn chuyện để mô tả chủ đề bài báo này?

1.17 Đáp án bài thực hành 3

CÂU HỎI 1: Đây là câu nghiên cứu của bài báo trên tờ “The Sun”?

Sau khi nghiên cứu đề tài, tôi thấy thế này: Một nhà khoa học Anh đã cố gắng để tạo ra một chiếc áo choàng có thể giấu mọi vật khỏi vi sóng và radar.

CÂU HỎI 1: Đọc các tài liệu đã cung cấp, bạn sẽ thấy bài báo có một vài điều hoàn toàn sai:

- Không phải John Pendry là người trực tiếp tạo ra chiếc áo choàng, mà là các đồng nghiệp người Mỹ của ông. Pendry đã phát triển các lý thuyết toán học cho nó.
- Các đối tượng được che bởi chiếc áo choàng không phải là vô hình đối với radar.
- Trên thực tế, chiếc áo choàng không hoạt động hiệu quả cho lắm. Nó chỉ hoạt động trong một phạm vi giới hạn của tần số vi sóng. Và nó chỉ hoạt động trong hai chiều. Ngay cả trong hai chiều, chỉ có một số tia được chuyển hướng chung quanh các đối tượng mặc áo choàng. Vì vậy, tất cả những gì mà thiết bị này làm là chứng minh các phương pháp toán học của Pendry là đúng và hữu ích cho nghiên cứu tương lai.
- Mở rộng phương pháp che đậy này cho toàn bộ quang phổ nhìn thấy được là một việc chẳng dễ dàng gì.
- Ngay cả khi chiếc áo choàng này không hoàn toàn giấu được mọi vật, công nghệ này có thể một ngày đó vẫn có ích cho quân đội. Họ đang tài trợ cho nghiên cứu này.

CÂU HỎI 3: Tìm một câu nghiên cứu tốt hơn.

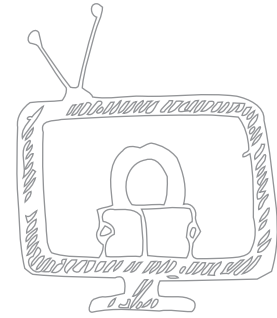
Sau khi nghiên cứu đề tài, tôi nhận thấy: các nhà khoa học Anh và Mỹ đã phát triển một thiết bị che đậy vật thể còn rất chưa hoàn hảo, nhưng với nó, họ đã tìm thấy bằng chứng rằng đó là việc khả thi về nguyên tắc.

CÂU HỎI 4: Dưới đây là hai đoạn dẫn chuyện khả dĩ để bao quát chủ đề này:

i) Hôm nay tôi sẽ kể cho bạn một câu chuyện về các nhà vật lý, những người không thể sử dụng phép thuật để làm cho mọi vật tàng hình, mà phải tuân theo các quy luật tự nhiên. Họ có một ý tưởng mới về việc làm thế nào để đạt được điều này, nhưng họ gặp phải rất nhiều khó khăn. Cuối cùng, họ tạo ra một sản phẩm rất khiêm tốn.

ii) Hôm nay tôi sẽ kể cho bạn một câu chuyện về một nhân vật hư cấu: một nhân viên mật vụ, người đã nghe nói về áo tàng hình - một công nghệ quốc phòng mới. Anh ta bắt đầu điều tra, ngạc nhiên trước những gì anh ta đọc được trên các tờ báo lá cải, quan sát các nhà khoa học, và sau đó nhận ra rằng chính phủ của anh sẽ phải giám sát công nghệ này.

(Ý tưởng này có thể sẽ chỉ hiệu quả trên truyền hình hoặc phát thanh - và nó thực sự đòi hỏi những cảnh phim truyền hình/phát thanh đầy kịch tính, như trong một vở kịch. Nhưng chắc chắn nó sẽ là một cách làm sáng tạo khi tường thuật tin tức về khoa học tàng hình.)

1.18 Bài thực hành 4

Bây giờ bạn đã hoàn thành những câu hỏi trong bài thực hành số ba. Hãy cố gắng viết lại bài báo trên tờ The Sun trong 200 từ (bằng độ dài bản tin ban đầu). Bạn có thể giữ nguyên một vài câu.

Hãy nhớ rằng trong bài này có rất ít điều bạn có thể giải thích kỹ càng. Hãy quyết định xem bạn sẽ loại bỏ những điều gì. Cố gắng làm cho câu chuyện hấp dẫn mà không mắc sai sót nào về tính chính xác.

Hãy thảo luận bài với người hướng dẫn bạn.